

La Torre **FERRERA**

**L'evolució dels ocells els darrers 25 anys
Globalització i ocells exòtics a l'Empordà
Mas La Fanga, de Llofriu**

Relació d'horaris i serveis:

Ajuntament de Mont-ras

www.mont-ras.cat

Pl. Ajuntament, 1 - 17253 Mont-ras

Tel. 972 301 974 – 621 219 300

E-mail: ajuntament@mont-ras.cat

Atenció al públic:

Dilluns de 9 a 13:30h. i de 17 a 19:30h.

Dimarts a divendres de 9 a 13:30h.

Biblioteca i PiJ (Punt d'Informació Juvenil)

www.mont-ras.cat

Pl. Ajuntament, 1 bxs - 17253 Mont-ras

Tel. 972 301 292

E-mail: biblioteca@mont-ras.cat

pij@mont-ras.cat

Atenció al públic: Dilluns a divendres de 16 a 19h.

Jutjat de Pau

Pl. Ajuntament, 1 1r pis - 17253 Mont-ras

Tel. 972 301 974 (demanar per Jutjat)

Atenció al públic: Dimecres de 12 a 13h.

Serveis socials

**Treballadora social, Educadora social
Psicòleg i Servei d'Atenció Domiciliària**

Pl. Ajuntament, 1 1r pis - 17253 Mont-ras

Tel. programació visites: 639 028 243

(és indispensable concertar cita prèvia)

*Per a atenció psicològica, cal visita prèvia per
valoració del cas.*

Atenció al públic: Dijous de 9 a 14h.

Correus

Pl. Ajuntament, 1 - 17253 Mont-ras

Atenció al públic: Dilluns a divendres de 8:30 a 9:30h.

Club de la feina de Mont-ras

Pl. Ajuntament, 1, 2n pis – 17253 Mont-ras

Demana cita prèvia: 972 301 974 – 621 219 300

E-mail: ajuntament@mont-ras.cat

professionals@baixemporda.cat

www.baixemporda.cat/borsa

Atenció al públic:

Divendres de 9 a 13,30h. (2 cops al mes)

Escola Torres Jonama

www.xtec.cat/torresjonama

C/ Torres Jonama, 9 - 17253 Mont-ras

Tel. 972 304 769

E-mail: ceiptorresjonama@centres.xtec.cat

Llar d'Infants “El Gira-sol”

www.elgira-sol.cat

C/ Torres Jonama, 11 - 17253 Mont-ras

Tel. 972 305 030

E-mail: egirasol@mont-ras.cat

Farmàcia Begoña Montalban

C/ Torres Jonama, 15 – 17253 Mont-ras

Tel. 972 304 959

Atenció al públic: Dilluns a divendres

- Matins de de 9 a 13:30h.

- Tardes de 17 a 20:30h.

- Dissabtes de 9 a 13:30h.

Recollida de trastos vells

2n i últim dilluns de mes (cal avisar per telèfon a l'Ajuntament prèviament i deixar els trastos al carrer abans de les 8h.). Només un màxim de 7 peces.

Deixalleria mòbil

Últim dilluns de cada mes

Nova ubicació: Aparcament davant Escola Torres Jonama

Dipòsit de branques de poda

De dilluns a divendres

Horari estiu: de maig a setembre de 17 a 19h.

Horari hivern (a partir canvi d'hora): d'octubre a abril de 16 a 18h.

Lloc: Camp d'Esports - (accés pel C/ Tramuntana)

Recollida de cartró als comerços porta a porta

Servei quinzenal segons calendari

Telèfon d'emergències 112

Urgències sanitàries, extinció d'incendis i salvaments, seguretat ciutadana, protecció civil, atenció al ciutadà de la Generalitat de Catalunya, etc.

Edita:

Associació Sociocultural Mont-ras al Cor

Redacció i publicitat:

latorreferrera@gmail.com

<https://latorreferrera.wordpress.com/>

Tel. 629 642 981

Direcció i coordinació:

Anna Vigatà

Consell de redacció:

M. Àngels Bernadet

Patricia Ferrer

Irene Genís

Pilar Giménez

Xavier Grañén

Martí Sabrià

Col·laboradors:

Marc Casanovas

Núria Clara

Ferran Cros

Isabel Corominola

Josep Maria Farreró

Miquel Llenas

Jordi Sargatal

Marta Vilà

Fundació Josep Pla

Maquetació:

Alexandra Ulpat

Xarxes socials:

Èlia Pagès

Fotografia:

Xavier Grañén

Publicitat:

Patricia Ferrer

Irene Genís

Impressió:

Gràfiques Trema. Arbúcies

Dipòsit legal:

Gl.1386/2007

Amb la col·laboració de:

Diputació de Girona

Ajuntament de Mont-ras

Correcció:

Marta Padrós

La revista es reparteix gratuïtament a tots els domicilis del municipi. Si algun veí no la rep o algú no resident o un organisme vol rebre-la habitualment, pot posar-se en contacte amb nosaltres per correu electrònic.

Aquesta publicació no comparteix necessàriament les opinions signades pels col·laboradors.

EDITORIAL

A la vida ens han ensenyat com identificar les diferents estacions de l'any a partir de fets que succeeixen o del cicle vital dels animals i les plantes: «L'ocell que no és aquí per Sant Martí, s'ha quedat pel camí.»

De poc ens serveixen les dites si no les podem aplicar. Sabem que el canvi climàtic ha modificat els hàbits de les aus, les migracions no es produeixen exactament igual que abans i els cicles naturals es veuen considerablement alterats.

A banda, darrerament hem de conviure amb espècies que, pel seu encant, s'han anat introduint al nostre país. Aquest encant que ens sedueix en el moment de l'arribada moltes vegades no té res a veure amb el que pot succeir tot seguit. Si aconseguixen aclimatar-se al nostre entorn, sense portar problemes ni actuant com a depredadores d'altres animals o del medi en general, d'aquí a uns anys pensarem que són aquí perquè sempre hi han estat. I, com que la memòria és feble, tindrem el convenciment que això ha estat sempre així, que són els animals de tota la vida, oblidant les espècies que hem anat i anem perdent pel camí.

Us volem convidar a reflexionar sobre el fet de tenir a casa aquestes espècies, sense pensar en la repercussió final, ja que les que no s'adapten estan abocades a la mort i aquelles que ho fan podrien posar en perill el nostre ecosistema o empobrir-lo.

Ara gaudiu de l'estiu i, quan hagi passat, recordeu que: «Les ventades d'octubre els ocells duen, o se'ls enduen, perquè, acabades les figues, guatlles fugides.»

Que tingueu una bona Festa Major!

SUMARI

L'evolució dels ocells els darrers 25 anys. 4

Globalització i ocells exòtics a l'Empordà. 7

L'aviram a les nostres cases. 12

Els catalans som una mica exagerats. 17

Mas La Fanga, de Llofriu 21

A Sant Llop pel paratge de Bonida. 28

Conte. 31

Ninotaires. 33

Gastronomia. 35

L'EVOLUCIÓ DELS OCELLS ELS DARRERS 25 ANYS

Jordi Sargatal Vicens

Escarxador (*Lanius collurio*). Foto Jean François Noblet

Sovint hi ha persones que em demanen com han evolucionat els ocells els darrers 25 anys, davant les notícies que apareixen de tant en tant als mitjans de comunicació, o fruit de les seves pròpies observacions o percepcions. Abans d'entrar en la situació actual, deixeu-me tractar un fet que crec molt destacable i poc conegut. El 1902 es va publicar *Els aucells més útils a la Agricultura de Catalunya*, d'Emili Tarré; el 1903 va sortir *Aves Insectívoras, cuya caza està prohibida en España* de Alfredo Peña Martín, capità de la Guardia Civil i soci de la Real Societat Espanyola d'Història Natural, i el 1913, l'Institut Català de Sant Isidre editava l'opuscle *La protección a los pájaros útiles a la Agricultura*. En tots s'hi fa una crida a la protecció dels ocells davant l'alarmant desaparició o rarefacció de moltes espècies, sobretot perquè se'ls considerava uns grans aliats de l'agricultura, pel seu control de certes plagues. Això vol dir que ja fa anys que es nota la desaparició dels ocells, cosa realment preocupant, i realment no sé pas què dirien els autors abans esmentats davant el trist panorama actual, tant de desaparició d'espècies com d'abús dels plaguicides químics.

Els darrers anys assistim a una notable desaparició dels ocells insectívors, com les molt visibles orenetes, per exemple, però també d'altres menys evidents per a la majoria de la gent, com els mosqueters, les bosquetes, els tallarols. Un cas molt greu de rarefacció

són les espècies de la família *Lanidae*: el capsigrany, el botxí, l'escorxador, que s'alimenten de grans insectes i petits vertebrats, i estan desapareixent d'una manera molt ràpida i alarmant, i són un veritable indicador de la mala salut ambiental de les zones agrícoles.

Actualment disposem d'una gran xarxa d'observadors d'ocells i d'eines, com els *atles de nidificants*, que permeten quantificar i analitzar amb detall les espècies d'ocells que augmenten i les que es troben en regressió, o les que fatalment han desaparegut. La llàstima és que no disposem de dades quantitatives per poder comparar la situació actual amb la que teníem a Catalunya a principis del segle XX, i molt menys d'èpoques anteriors.

A casa nostra podem afirmar que estan desapareixent els ocells insectívors en general, i també els lligats a medis agrícoles, com els pardals o els cruixidells, i hi ha evidències científiques que la causa són les substàncies químiques que s'utilitzen per tractar les llavors, o les que s'escampen *alegrement* pels camps. I dic alegrement perquè massa sovint encara es fa sense respectar les mínimes normes de seguretat o de control. Per sort, però, cada cop són més els pagesos que es decanten pels tractaments integrats i racionals, i millor encara per l'agricultura ecològica.

En canvi, estan augmentant els ocells forestals, degut en gran part al fet que el bosc torna a ocupar espais que s'havien convertit en conreus i que s'han abandonat fa uns anys, per donar pas a boscúries sobretot de pins, molt inflamables, o en el millor dels casos d'alzines i roures. Això explica l'augment dels picots i de les mallerengues forestals, per exemple. I també del tudó, una espècie molt perseguida pels caçadors, que s'havia rarificat a Catalunya, i que ara es troba en una expansió increïble, ocupant fins i tot els parcs de les ciutats i fent niu als edificis. En alguns llocs provoca seriosos problemes als cultius.

Per contra, altres espècies cinegètiques com les perdus, les guatlles i les tórtres comunes, no així les turques -que estan també en expansió, es troben en una regressió alarmant, que aconsellaria la seva protecció absoluta, tal com es va fer el 1973 amb les rapinyaires i les cigonyes, que han augmentat les poblacions, un cop han deixat de morir afusellades pels caçadors. En el cas de les rapinyaires ha estat espectacular l'augment dels voltors i dels trencaossos, així com el retorn del vultur negre. També han augmentat en alguns llocs els ocells aquàtics, com els ànecs, gràcies a la declaració de reserves naturals, com en els aiguamolls de l'Empordà.

Vultur negre (*Aegypius monachus*) i trencaòs (*Gypaetus barbatus*), i al fons voltors comuns (*Gyps fulvus*). Foto Jordi Sargatal

D'altres espècies que han augmentat les poblacions, segurament per la seva gran adaptabilitat, són els estornells i els còrvids, encara que algunes espècies com les garses i les caues, lligades a medis agrícoles, també han patit una certa davallada. Han augmentat

les cornelles, que fins fa poc no criaven a casa nostra, i ara estan apareixent les graules, que varen començar a criar als plàtans del centre de Figueres el 2018. També estan augmentant les colònies d'una espècie forastera, com la cotorra argentina, introduïda a Catalunya a mitjans dels anys 1970, i que ara ja està escampada per tot arreu.

Volada d'estornells (*Sturnus vulgaris*). Foto Miquel Ruiz

A part d'aquestes pujades o baixades de certes espècies, actualment ens enfrontem a un altre problema lligat al canvi climàtic. Al darrer *Atles dels Ocells Nidificants d'Europa*, editat recentment, i en el qual han participat uns 350 autors i uns 120.000 observadors, es constata que les àrees de distribució dels ocells s'han desplaçat una mitjana de 28 km cap al nord en els darrers anys, i es tracta d'un fenomen que tot just comença. Així, ocells africans ja han saltat a la Península, per exemple, i comencen a pujar cap al nord. I això parlant dels nidificants, però també comença a afectar els ocells hivernants, que no arriben a casa nostra, ja que troben condicions climàtiques semblants en latituds més altes.

Abans he parlat d'indicadors. De la mateixa manera que quan ens trobem malament ens mirem la temperatura, o ens fem una anàlisi clínica, la quantitat i sobretot la varietat d'ocells als nostres camps, boscos, estanys, mar i muntanyes, és un molt bon indicador de la salut ambiental del nostre país. Una salut ambiental que també afecta l'espècie humana, com a espècie animal que també som. Per tant, ens interessa molt, també per a la nostra pròpia subsistència, viure en uns paisatges bonics i com més vius, millor.

RAMON CROS

INSTAL·LACIONS

RAMON CROS CUGAT
Electricitat · Fontaneria · Calefacció

✉ instalcros@hotmail.com
☎ 606 455 800
C/Travesia de la riera nº5
17253 MONT-RAS - GIRONA

QUE NO TE CONFUNDAN ENTRE BUDA, COMO EN CASA

Avenida Pompeu Fabra 130 - 17200 Palafrugell - Girona

RESERVA TU COMIDA
PARA LLEVAR

972 666 553 - 664 097 594

PIDELO POR
WHATSAPP

GLOBALITZACIÓ I OCELLS EXÒTICS A L'EMPORDÀ

Marc Casanovas

Cotorra argentina o cotorreta. Foto: Xavier Idígora.

Sabem perfectament que no trobarem caimans, cocodrils o tucans per les Gavarres o als aiguamolls de l'Empordà, igual que tampoc trobarem pardals, orenetes o esquirols pel centre de l'Àfrica. Cada zona geoclimàtica disposa de les espècies més adaptades a les seves condicions. No les trobem totes a tot arreu, sinó tot el contrari, n'hi ha que són úniques en alguns racons del món i això no és qüestió d'atzar. Els éssers vius busquen el millor lloc per viure. Així, si els humans no haguéssim existit, la distribució dels diferents éssers vius al planeta estaria condicionada solament per tres factors: les necessitats biològiques

de cada espècie, les condicions geoclimàtiques i els límits geogràfics. A aquests tres factors, des de fa alguns segles, hi hem d'afegir l'impacte dels éssers humans. L'artificialització dels espais naturals, el canvi climàtic, la contaminació, el transport, entre altres, han provocat la mobilitat de moltes espècies fora del seu territori original. En aquest article ens centrarem en com ha afectat aquesta mobilitat als ecosistemes del nostre entorn i especialment l'arribada de certes aus que fa 200-300 anys era del tot impossible veure per l'Empordà. Les anomenem espècies exòtiques o al·lòctones, i en tenim un bon grapat.

PINTURA
DECORACIÓ

PINTURES JOVIC, S.C.

Tels. 629 37 40 10 - 609 36 79 82
e-mail: pinturesjovic@gmail.com
www.pinturesjovic.com
17200 PALAFRUGELL (Girona)

Exòtiques o al·lòctones són totes aquelles espècies foranes que els humans hem introduït des de les seves àrees d'origen a un territori determinat. El transport i introducció d'aquests éssers vius exòtics es pot donar de manera voluntària o involuntària, i s'ha produït des de temps immemorials. Només cal recordar que organismes tan familiars per a nosaltres com la figuera o la rata són en realitat espècies exòtiques introduïdes fa molts segles, fins i tot mil·lennis. El problema apareix quan algunes d'aquestes són capaces d'expandir-se notablement pels territoris nous en un període de temps relativament curt i impactar en els ecosistemes i en les economies d'una forma negativa. Aquestes són les anomenades espècies invasores que, en molts casos, poden produir impactes considerables de diversa magnitud.

Catalunya és una de les àrees amb més concentració d'espècies exòtiques d'Espanya i d'Europa. L'elevat grau d'humanització del paisatge, la gran densitat de població, els intercanvis de persones i de mercaderies i la bondat del clima mediterrani en faciliten l'arribada i l'establiment. En total, s'ha detectat que se n'han introduït 939. Les plantes representen el 65%, els ocells un 16% i la resta de grups es reparteixen el 19% restant. Només 110 (el 12%) han estat classificades com a invasores.

La distribució de les espècies exòtiques pel territori català és força irregular. En general, es concentren a les principals regions metropolitanes i, especialment, al voltant de Barcelona i als espais naturals adjacents. També destaquen les planes irrigades del litoral i prelitoral (l'Empordà i el delta de l'Ebre) i de l'interior (el Segrià, l'Urgell). Aquesta distribució s'explica per tres factors principals: un clima suau, que afavoreix l'establiment d'espècies d'origen tropical i subtropical; un paisatge humanitzat, que multiplica les oportunitats d'introducció d'espècies exòtiques al medi; i una elevada diversitat d'hàbitats que afavoreix l'establiment de moltes espècies amb diferents necessitats.

Rossinyol del Japó. Foto: Fran Trabalón

Potser heu sentit parlar d'invasions biològiques, enteses com a proliferació d'espècies invasores. Durant les darreres dècades, s'han incrementat notablement a conseqüència d'un augment dels ritmes d'introducció i establiment de les espècies exòtiques arreu del món. Aquest augment s'explica per la globalització de l'economia, pel major intercanvi de persones i mercaderies, pel canvi climàtic i per la progressiva artificialització del paisatge.

Les invasions biològiques constitueixen un dels components més importants del canvi global actual i una amenaça seriosa per a la conservació de la biodiversitat i del funcionament dels ecosistemes. Entre els impactes ecològics que poden causar les espècies invasores cal destacar el desplaçament de les natives (per competència, depredació, transmissió de malalties, hibridació, etc.) i els canvis en l'estructura i el funcionament dels ecosistemes (perquè poden modificar el cicle de l'aigua, els cicles

biogeoquímics, etc.). A més, les espècies invasores també poden causar impactes socioeconòmics, amb fortes repercussions en l'economia, la societat i la salut humana. Per exemple, poden disminuir la producció de les collites, obstruir infraestructures de canalització, reduir la disponibilitat d'aigua, causar al·lèrgies o dermatitis, o augmentar la transmissió d'algunes malalties infeccioses. Els costos econòmics ocasionats poden arribar a ser enormes, ja sigui per pèrdues directes en diferents sectors econòmics, com l'agricultura, la pesca o la navegació, o pels costos indirectes derivats de la gestió necessària per reduir els impactes que provoquen.

Feta aquesta breu descripció, comencem a parlar del que realment ens ocupa en aquest article: Tenim espècies d'ocells invasores a l'Empordà? Quins efectes hem pogut veure? Com hauríem d'actuar?

A Catalunya tenim catalogades cinc espècies d'ocells considerades invasores: l'oca d'Egipte (*Alopochen aegyptiaca*), el rossinyol del Japó (*Leiothrix lutea*), la cotorra argentina (*Myiopsitta monachus*), la cotorra de Kramer (*Psittacula krameri*) i el faisà (*Phasianus colchicus*). Totes elles, en major o menor abundància, les podem trobar a l'Empordà o, si més no, han sigut vistes a la zona.

L'oca d'Egipte és un ocell que rep aquest nom perquè en l'antic Egipte era considerada una espècie sagrada. És originària de l'Àfrica subsahariana. Habita a llacs, rius, embassaments, aiguamolls, generalment amb presència d'arbres o arbustos. S'alimenta d'herbes, llavors, insectes, cucs, etc. La seva via d'entrada era com a ocell ornamental en estanyols i jardins privats. Els principals impactes que provoca són el desplaçament d'ocells natius, als quals roba el niu. A més, allà on habita augmenta el grau d'eutrofització de les aigües per l'acidesa dels seus excrements. A l'Empordà la podem trobar a les principals zones humides com els aiguamolls de l'Empordà i la zona del baix Ter.

El rossinyol del Japó és un petit ocell, molt bonic, amb molt de color i originari del sud de la Xina i l'Himàlaia. És un ocell que el trobarem en zones de bosc, matolls i praderies. Per la seva bellesa té un alt valor ornamental i la seva via d'entrada a Europa va ser com a ocell de gàbia, que s'expandí per fugides o alliberaments voluntaris d'exemplars mantinguts en captivitat. A Catalunya el podem trobar amb gran abundància a la serra de Collserola, però també se n'han trobat exemplars a Vall-llobrega i les Gavarres. Els principals impactes negatius són el desplaçament d'espècies d'ocells natius com el tallarol de casquet o la mallerenga blava. També pot actuar com a difusió de plantes exòtiques invasores i reservori de l'agent causant de la malària aviària.

Cotorra argentina o cotorreta. Foto: Xavier Idígora.

La cotorra argentina o cotorreta de pit gris és un ocell originari d'Amèrica del Sud. La seva entrada a Europa també es va produir pel seu ús com a ocell ornamental i mascota. El podem trobar a les zones urbanes, en parcs i jardins, i també a les zones perifèriques de les ciutats i pobles, en camps de cultiu o arbredes. A l'Empordà el veurem als principals

Narcís Gaviña
PINTURES

Mòbil 609 41 51 01
C/ Pujada Cucala, 22
17253 MONT-RAS

CERÀMIQUES

La Ciutadella

Crta.Palamós a la Bisbal C-31 Km.330 17253 MONT-RAS
telf i fax 972302571 email ceramiqueslaciutadella@gmail.com

Promediter, s.l.

PROMOCIONS I CONSTRUCCIONS

Carrer Torroella, 116 C
17200 - Palafrugell
Telèfon 972 30 51 54
promediter@telefonica.net

pobles costaners: Palafrugell, Sant Feliu de Guíxols, Palamós, Platja d'Aro i al llarg de tota la badia de Roses, especialment als aiguamolls de l'Empordà. És un ocell que ataca els nius d'altres ocells i els ocupa i aquest és un impacte directe cap a l'establiment i la reproducció de les espècies natives. Per altra banda, provoca danys a cultius, principalment d'arbres fruiters. També genera pèrdues econòmiques a les empreses elèctriques per deteriorament en l'equipament, talls d'energia, etc.

La cotorra de Kramer té característiques molt semblants a la cotorra argentina, però és una espècie diferent. En aquest cas, a l'Empordà en veurem menys i el principal punt de nidificació d'aquesta cotorra són els aiguamolls de l'Empordà. El principal impacte ecològic és també la competència pels llocs de nidificació, més concretament amb ratpenats, rapinyaires nocturns i picots. És un gran degradador dels camps de cultiu (cereals, fruiters, etc.). I també pot ser un vector de propagació d'agents patògens.

Cotorra de Kramer. Foto: Xavier Idígora.

Faisà. Foto: Xavier Grañén

Finalment, el faisà és una espècie introduïda molts segles enrere i la seva presència va molt lligada a la caça. Serà més o menys present en un territori segons la pressió cinegètica que pateixi i segons la duresa dels hiverns: en hiverns molt freds desapareix. És una espècie d'origen asiàtic molt distribuïda a Catalunya i especialment en zones humides i als voltants dels pobles (zones de conreus, espais de matollar, etc.). És l'espècie invasora més distribuïda per l'Empordà i el podem trobar pràcticament a tot el territori amb excepció de les zones més muntanyoses i dels boscos més densos.

Segurament deu estar familiaritzats amb algun d'aquests ocells. Fins i tot podríem pensar que el faisà era una espècie autòctona, veritat? Doncs no, el faisà no l'hauríem de trobar per Mont-ras, però ara que ja el tenim aquí, com hem d'actuar?

Hi ha un consens clar que el que cal fer primer són polítiques de prevenció i evitar l'entrada de noves espècies. L'estratègia de prevenció és fonamental,

no només per evitar noves entrades sinó també per minimitzar l'impacte de les invasores presents. En primer lloc, caldrà investigar i predir el potencial invasor de l'espècie introduïda. Per a aquesta tasca és necessari conèixer-ne bé les característiques. Quan tinguem la informació, caldrà actuar de la forma més directa seguint el següent ordre: Primer, prevenir l'entrada de l'espècie invasora (exclusió), detectar-la ràpidament i erradicar-la després de la seva entrada (detecció primerenca i resposta ràpida), i finalment, minimitzar el seu impacte si falla l'erradicació (contenció i control). Per portar a terme aquesta gestió és imprescindible un treball col·laboratiu de la ciutadania, les administracions i el món científic. Els ciutadans han de ser la xarxa que ajuda a identificar l'entrada de noves espècies en un territori concret, i la seva expansió. El món científic ens ajudarà a interpretar-ne el comportament, i l'administració pública haurà de destinar els recursos pertinents per realitzar les accions necessàries amb tota la informació disponible.

A Catalunya disposem d'una eina informativa i de control de les espècies exòtiques molt potent que és l'EXOCAT. Aquesta plataforma és la base de dades de les espècies exòtiques de Catalunya que gestiona el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CRAF). La base de dades es va actualitzant permanentment amb la col·laboració ciutadana i científica del país. Entre altres coses conté la informació descriptiva de les espècies exòtiques (invasores o no) i un mapa de distribució a Catalunya. Recomano que mireu el seu web.

En l'àmbit personal i individual també podem contribuir a la prevenció d'entrada de noves espècies invasores duent a terme algunes bones pràctiques. Són les següents:

Si observem algun animal de característiques similars a les espècies exòtiques invasores en una zona nova ho hem de comunicar com més aviat millor. La plataforma EXOCAT és el lloc on realitzar aquestes aportacions.

Una altra manera d'ajudar en el control és evitant el transport d'animals, plantes o llavors d'altres punts del planeta.

Per altra banda, convindria no comprar animals, i encara menys ocells, ja que on estan millor és volant lliurement, però si pensem comprar un ocell de companyia de procedència exòtica, fem-ho en botigues especialitzades. Cal obtenir els documents que demostrin que els exemplars estan degudament certificats, legalment importats i lliures de paràsits i malalties, ja que existeix un mercat negre i un tràfic d'animals important i conegut.

I sobretot, no l'abandonem ni deixem anar mai una espècie exòtica a la natura.

Amb tot plegat, podem arribar a la conclusió equivocada que les espècies exòtiques invasores són dolentes i malignes. Però no és cert, elles no són les culpables de tota la problemàtica relacionada amb les invasions d'espècies foranes. La base de tots els problemes l'hem originat nosaltres, els humans. La nostra manera de viure ha provocat que els límits geogràfics no existeixin per a les espècies, ja que es transporten d'un territori a un altre per terra, mar i aire. El bonic i petit rossinyol del Japó no ha vingut a l'Empordà volant des de terres nipones, l'hem portat nosaltres fins aquí i ell ha mirat d'adaptar-se al màxim per poder sobreviure, ja que totes les espècies tenim l'instint de supervivència. De fet, els humans introduïm milers d'espècies foranes al nostre territori, però la gran majoria no s'adapten a les condicions i no sobreviuen. El problema sorgeix quan una d'aquestes sobreviu i se sent còmoda en les noves condicions.

L'artificialització de la natura, el comerç d'animals i la globalització són els grans potenciadors de l'aparició d'aus invasores al territori. Els culpables som nosaltres i no pas les aus i per tant tenim la responsabilitat i per sort la capacitat de reduir aquests impactes per mantenir la riquesa dels nostres ecosistemes. Som els culpables, però també l'única solució. Som-hi!

TECOMAC

VENDA, REPARACIÓ I LLOGUER DE MAQUINÀRIA
JARDINERIA, FORESTAL I DE L'HORTA

☎ 972 307 803 – 629 757 580
📍 C/ Sant Pere, 57 – Palafrugell
✉ info@tecomac.cat

🌐 tecomac.cat
📷 @tecomac.cat

HONDA

ECHO

OREGON

SNAPPER

FISKARS

SERRALLERIA ALSINA

C/ Torres Jonama, 60 - 17253 MONT-RAS Tel / Fax: 972 30 29 96

DISTRONIC

Llaví i Serra 26 Tel. 972611260
17200 Palafrugell
www.distrionic.tv
distrionic@distrionic.tv

td
t
PARTNER
KNX

L'AVIRAM A LES NOSTRES CASES

M. Àngels Bernadet

Preparant ànecs: escena de la tomba de Nakht (Necròpolis Tebana, Egipte), segle XV aC

L'avicultura és la pràctica de cuidar i criar aus com a animals domèstics amb diferents finalitats, i la cultura que existeix al voltant d'aquesta activitat de cria. Es centra generalment en la cria d'aus, però també a preservar el seu hàbitat. Dins de l'avicultura s'inclou tant l'avicultura de producció per aconseguir carn, plomes o ous i l'avicultura recreativa, amb la cria d'espècies per qüestió d'afició, com el *silvestrisme* (afició a la captura de certs ocells de camp, pertanyents a la família dels fringíl·lids, amb l'objecte d'ensinistrar-los per al cant), la columbofília, la canaricultura o la cria de lloros o altres espècies exòtiques.

L'origen del que avui coneixem com avicultura se situa molt probablement en el sud-est asiàtic. Charles Darwin considera que les gallines actuals procedeixen d'un gall silvestre denominat *Gallus bankiva*, originari d'una àmplia zona d'Àsia que va des de l'Índia fins a les Filipines, i que es va començar a domesticar fa uns 7.000 anys.

Les aus han estat domesticades durant milers d'anys. Evidències arqueològiques suggereixen que

les gallines domèstiques existeixen a la Xina des de fa 7.000 anys i després es van expandir cap a Europa occidental, segurament a través de Rússia. La domesticació pot haver passat separatament a l'Índia o haver estat introduïda a través del sud d'Àsia.

Les aus són els animals domèstics que apareixen amb més freqüència en la història escrita i ja se'n fa referència en documents xinesos del 1.400 aC.

Cap al segle VIII aC van fer acte de presència a la iconografia grega, i escriptors grecs com Aristòfanes també esmenten les gallines l'any 600 aC. Els romans les consideraven com un animal consagrat a Mart, el déu de la guerra.

Aristòtil, l'any 400 aC, escrivia que els egipcis van tractar fins i tot la incubació *artificial* dels ous de gallina, usant antics forns de pa.

Uns 200 anys aC, Marc Porci Cató Censorí (cònsol, militar i escriptor romà de família plebea) fa el primer tractat on es fa referència a pràctiques avícoles i on es descriu la cria de les gallines per a la producció de carn.

Les gallines domèstiques

Tenen el seu origen en una au salvatge de la jungla asiàtica. En els últims decennis, dos tipus de gallines domèstiques han estat desenvolupats, un pels ous i l'altre per la carn. Les races de doble producció no són rendibles en els mercats comercials, però resulten ideals per a la cria domèstica: els galls són criats per la carn i les gallines per la carn i els ous.

Els galls dindis domèstics

Es creu que els galls dindis han estat domesticats a Mèxic. Eren utilitzats com a aus domèstiques per les comunitats indígenes d'Amèrica, a la regió que actualment constitueix el sud-oest dels Estats Units. La carn de gall dindi és molt rica en proteïnes i pobra en matèries grasses. Això afavoreix que el seu valor nutritiu sigui molt elevat. Els galls dindis van ser introduïts a Europa al segle XIV com a conseqüència de la colonització europea d'Amèrica Central. Actualment se'ls cria al món sencer, però sobretot la producció prové dels països desenvolupats.

Les pintades

Els egipcis ja gaudien d'aquesta gustosa carn arribada de Guinea (Àfrica). Per això també se l'anomena gallina de Guinea, gallina de faraó o faraona.

Originàriament són de l'Àfrica de l'oest i actualment són criades en moltes regions del món. N'existeixen tres varietats: la grisa perla, la blanca i l'espígol. La carn és molt preuada pel seu sabor intens i la textura tendra, i també ho són els seus ous. Amb la pintada s'elaboren plats semblants als que es farien amb capons o pollastres.

Les oques domèstiques

Les oques són ocells de grans dimensions que pertanyen a la família dels anàtids (*Anatidae*). Són criades fonamentalment per la carn, tot i que també produeixen excel·lents plomes. Les races domesticades descendeixen de l'oca grisa salvatge d'Europa i de l'oca africana, originària de l'Àsia.

Les races domèstiques són molt més grans que els seus ancestres silvestres i són excel·lents menjadores d'herba, això les fa particularment interessants en els països en desenvolupament, ja que poden pasturar en els llocs on, a diferència d'animals com les cabres, no posen en perill els cultius. A Egipte contribueixen a la neteja dels llögarets, alimentant-se de les deixalles i abans de l'arribada dels herbicides químics netejaven de males herbes el cultiu de cotó.

obra nova restauració i reformes

C/ Pals, 66 - 17200 PALA FRUGELL - Tel. 651 99 10 35 - 872 26 63 62
cpuigdal@gmail.com - www.construcreform.es

Han estat domesticades des de l'antiguitat i és molt conegut l'episodi narrat per Titus Livi sobre el fet que els crits de les oques alertaren els romans de l'intent nocturn d'atac del Capitoli per part dels gals l'any 390 aC.

El joc de l'oca va aparèixer a finals del segle XV a Itàlia, inspirat en jocs practicats a l'Orient Mitjà i l'Àsia. Va esdevenir molt popular entre la noblesa i Francesc de Mèdici en va enviar un exemplar a Felip II d'Espanya a mitjan segle XVI.

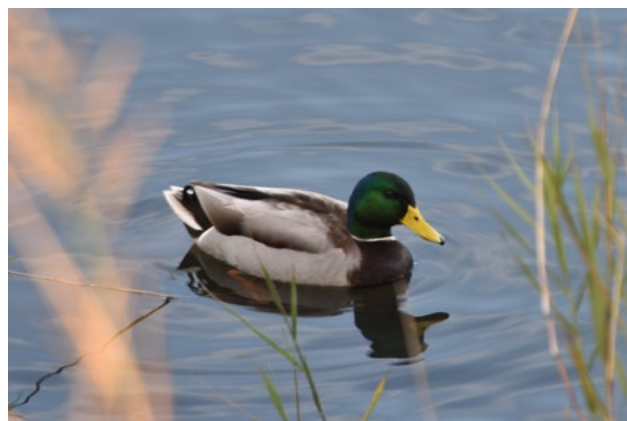
Com en altres anàtids se n'obté el fetge gras a base de provocar la hipertròfia del fetge amb una alimentació forçada a través d'introduir pel coll blat de moro amb un embut i impossibilitant el moviment de l'animal. Aquest procés s'anomena *gavage* en francès (embocat o alimentació forçada) i és objecte de crítica pels defensors dels animals.

Els ànecs domèstics

L'ànade és considerat com l'ancestre de l'ànec domèstic.

L'ànec mut (*Cairina moschata*), també anomenat *almescat*, *turc*, *morisc* o de *Barbaria*, prové de l'espècie salvatge *Cairina moschata*, espècie pròpia de l'Amèrica tropical, on està distribuït des del sud de Mèxic fins a l'est del Perú i el nord de l'Uruguai. Es troba en estat salvatge en els rius, llacs i zones entollades dels boscos.

L'ànec xerraire (*Anas platyrhynchos domesticus*) té el seu origen en l'ànec collverd (*Anas platyrhynchos*). Potser aquest ànec ja formava part del complex de la fauna domèstica introduïda a Europa pels primers colonitzadors neolítics, ateses les seves òptimes condicions per a la domesticació: talla mitjana, facilitat d'alimentació i d'engreix, prolificitat, gregarisme dels polls i fàcil troquelatge (és a dir que reconeixen com a mare i segueixen contínuament el primer ésser animat que veuen després de sortir de l'ou).

Els coloms i les tórtres

Als països on es practica la cria de coloms i de tórtres, els avicultors asseguren un colomar, perquè les aus hi passin la nit; elles mateixes es procuren l'alimentació. Sovint són criades associades a les gallines i als ànecs.

A Catalunya durant la segona meitat del segle XIX trobem diferents publicacions relacionades amb la cria de l'aviram:

-1881: s'edità un tractat d'incubació natural i artificial.

-1883: a la revista *L'Art del Pagès* ja es fixaven en els francesos, quan van publicar l'article titulat: "Les aus de corral: França com a exemple a seguir".

-1911: la mateixa revista dedicava un apartat a l'aviram i els ous i un any després, ja mirava d'esclarir quina era la raça més adient per a les masies catalanes.

Salvador Castelló Carreras (1863-1950), va ser cabdal en la història de l'avicultura catalana. Creador del butlletí mensual il·lustrat *La avicultura pràctica*, aparegut el 1895 i publicat amb algunes intermitències i de forma ja regular a partir de 1916. El 1899 edità *Avicultura. Resumen de un curso completo de gallinocultura e industrias anexas*. El 1916 va aparèixer *L'art de criar gallines*, primer volum de la Biblioteca Avícola Popular. Va crear una raça pròpia, l'anomenada *Paradís* (batejada amb el mateix nom que la seva granja d'Arenys) i aconseguí que el seu centre fos declarat Escola Superior de l'Estat.

Entre 1910 i 1925 la recerca va impulsar el panorama avícola català i els llibres van començar a fer-se ressò dels resultats a dos nivells: un de més professional, adreçat als productors i un altre de domèstic per a tots aquells que volguessin treure profit de l'aviram. En aquest context trobem Francesc Puig i Alfonso (1865-1946) que contribuï a l'edició d'obres d'altri i entre les quals hi ha *Avicultura industrial. Tratado práctico de la cría lucrativa de las aves de corral: gallinas, patos, gansos, pavos y pintadas*. Com indica al mateix títol, aquesta obra del 1911 pretenia ser una descripció detallada de tots els coneixements necessaris per obtenir els beneficis que ofereixen aquests animals, d'acord amb les pràctiques agrícoles modernes, sistemes d'allotjament i calefacció, alimentació i higiene...

La Mancomunitat, a Catalunya, havia començat a exigir un patró en certes races, per exemple la penedesenca. Volia mirar d'endregar un panorama de races variades, barrejades i indefinides. Però la voluntat d'establir uns patrons que permetessin definir les races autòctones va quedar relegada a segon terme a causa de l'esclat de la Guerra Civil. Eren anys d'escassetat i l'ou era una font barata i accessible de proteïna per alimentar la població. L'Administració va posar en marxa una campanya: *La batalla de l'ou*, i creà l'Oficina de l'Ou amb un objectiu concret: aconseguir, el 1937, que hi hagués 100 gallines a cada casa de pagès i 6 a cada llar obrera. Gallines al corral i a l'era, però també als balcons, eixides i celoberts de les ciutats. Era prioritari conscienciar la població d'aquesta necessitat, però també dotar-la dels coneixements per tenir èxit en aquesta comensal. D'aquí l'existència d'algunes publicacions al respecte com *L'avicultura, font de riquesa*, petit llibret de només cinc fulls.

"El 25 de gener comença la batalla de l'ou. Dintre de quatre anys Catalunya produirà tots els ous que consumim!"

Malgrat la bona predisposició de l'Administració, els recursos destinats a la campanya i les aptituds reconegudes dels professionals que hi van col·laborar, la batalla va quedar en batallleta, però les publicacions que deixà són petits tresors, alguns molt rars (el cartell, per exemple). El projecte era ambiciós i assentà les bases de la veritable eclosió de les obres avícoles derivades de la recerca en la millora de races, la definició i recuperació de les autòctones i l'inacabable catàleg de llibres i revistes publicats per les societats d'avicultura.

L'aviram a les llars i masies catalanes durant els últims anys ha sigut una font d'aliment i d'ingressos, sobretot en èpoques d'escassetat. Però malauradament és una pràctica que s'està perdent.

Un cop arribats aquí es fa imprescindible fer-nos una pregunta: què va ser primer, l'ou o la gallina?

impacte*retols*.com
disseny *retolació* impressió digital
T. 972 304 324

Ctra. Regencós-Palafrugell | Pol. Ind. Riera d'Esclanyà | C/ Mas Resplandís, 17- Nau B | Begur (Gi)

PER A MÉS INFORMACIÓ

Bugaderia
Mont-ras
TINTORERIA I WET CLEANING

MARIA CINTA CUGAT
Travessia de la Riera, 1 - MONT-RAS
Tel. 972 30 36 26 - Mòbil. 696 340 060

PELOKERO@S

Estilista
Perruquera SANDRA

669 127 268

sandra r

pelokeras

perruqueria a domicili

IMPACTA ALS TEUS CLIENTS

AROMATIZA EL TEU NEGOCI AMB ELS SISTEMES EXCLUSIUS DE T&A

DIFERENCIA'T

COMERÇ

Aconsegueix que els teus clients passin més temps a la teva botiga. Milloraràs la imatge i augmentaràs la intenció real de compra.

HOSTALERIA I RESTAURACIÓ

Incita al consum dels teus productes i ofereix un ambient exclusiu.

CLUBS I CENTRES ESPORTIUS

Crea un ambient higiènic, personal i únic.

ESTÈTICA I CURA PERSONAL

Desperta sensacions úniques i crea ambient de confort

Desperta Sensacions

SOL·LICITA LA TEVA PROVA GRATUÏTA D'UNA SETMANA

FRAGÀNCIES DE LA QUALITAT MÉS ALTA, AROMES EXCLUSIUS

Dissenyem i t'assessorem sobre l'aroma més adequat per a la imatge que vols projectar del teu negoci.

SISTEMES DE DIFUSIÓ PROFESSIONAL

Per a cada necessitat el sistema més adequat, difusió menys invasiva i més eficient.

DIFERENTS CARTES D'AROMES

Màxima seguretat i qualitat, els nostres aromes estan fabricats sota la normativa més exigent.

<https://www.marketingolfativogirona.com/>
Per a més informació: 621 212 825

ESPADA

PINTURES
PARAMENT
MOBLE
BRICOLATGE

FERRETERIA
JARDINERIA
JARDÍ

Tel. 972 30 09 54
c/ Torres Jonama, 42 - 17200 Palafrugell
www.ferreteriaespada.com

El Jardí de la Dorothy Zona de Lectura

Activitats literàries
Dissabtes d'abril a novembre

Informació i reserva:
Jardins de Cap Roig 972 614 582
icaproig@marmacultura.com

agenda

Activitats
organitzades per:

Fundació Bancària "la Caixa"

ELS CATALANS SOM UNA MICA EXAGERATS

Fundació Josep Pla

“Els catalans som una mica exagerats. La Selva! Per què la Selva? Tot allò que comporta la significació d'aquesta paraula —el còsmic, l'inextricable, el misteriós, el paorós—, ¿es troba per ventura en la cassola que el país fa entre la Guilleria, la Gavarra i les muntanyes de Tossa? No vull pas dir que aquest país antigament no contingués més arbres. La cassola és certament voltada d'arbres —d'alzines sureres— i no es podria pas negar que, en aquests boscos, hi flota una certa llunyania i fins i tot una acusada solitud. També es podria acceptar que hi ha algun porc senglar i fins i tot algun gat mesquer.

[...]

Havent dinat prendria cafè i faria una estona la manilla. Després, amb algun element desvagat —potser el vicari (si no fes versos), potser l'apotecari (si no tingués manies), potser algun propietari (si fos petit) ... —, aniríem a parar el sol un parell d'hores pels voltants de la vila, ara un pas ara un altre, amb el bastonet. La botànica és entretinguda, el cel és divers, la llum és jove i pueril, els possibles amics semblen discrets... Potser ens arribaríem fins en alguna casa de pagès. El gos lladraria, la lloca fugiria amb els polls, la mestressa deixaria un moment la roba del safareig, descobriríem en la mitja claror del racó més impensat de la casa el cap d'un conill, un gos que dorm, un vedell tendre de morro fi i d'ull fascinator. Les cases de pagès tenen sorpreses inefables. La mainada, passat el primer moment de basarda, s'acostaria amb els ulls baixos, les mans a la butxaca, sense dir res. «Com te dius, noi?», faria el vicari. «Que no tens llengua? —contestaria impacient la pagesa, davant del mutisme recalcitrant del seu fill—. Digues: “Joan, per servir-lo”.» «Joan!», faria a l'últim, amb una veu blanca i una llàgrima imminent, el vailet.

Després trencaríem una nou i una avellana, menjaríem una figa seca i mitja llesca de pa moreno, beuríem una mica de vi ranci del país. Veuríem, en agafar la carretera, la darrera llum de la tarda en una finestra de la casa de pagès. El primer estel del vespre faria l'aparició del no-res. Potser diríem, tot caminant, inconscients:

Pâle étoile du soir, messagère lointaine ...”

Josep Pla. *Viatge a la Catalunya Vella*, 97-98

Els masovers Narcís Cebrià i Pepita Rico, Mas Pla (80è aniversari). Mas Pla, 14.03.77. Autor: Manel Padrós. Fundació Josep Pla.

Xicu Caló, Antoni Pla, Sebastià Puig, l'Hermós i Josep Pla. Mas Pla, Llofriu. Fundació Josep Pla, col. Josep Vergés

Ja fa molt de temps que
les gavines van deixar de
ser ocells exclusivament
costaners i sovint les podem
veure terra endins creuant el
cel del nostre paisatge.

Fotos: Xavier Grañén

Programació d'activitats General i famílies Temporada 2021

Activitats de jardineria

Entrada general + 2 € (activitat). D'11 h a 13 h

Tècniques de finals d'hivern
— 14 de març

Parterres i plantes de temporada
— 9 de maig

Esqueixos de plantes aromàtiques
— 19 de setembre

Taller de pintura paisatgística
— 21 de març, 4 d'abril, 23 de maig,
18 de juliol, 12 de setembre
i 14 de novembre

**Taller d'elaboració
d'un herbari amb plantes dels
Jardins de Cap Roig**
— 27 de juny

Plantació de plantes bulboses
— 17 d'octubre

Taller d'olis essencials
— 18 d'abril, 13 de juny i 11 de juliol

Poda de plantes coníferes
— 26 de setembre

Tècniques de jardineria d'hivern
— 7 de novembre

Activitats literàries

2 € (activitat)

Ruta Josep Pla a Cap Roig
D'11.30 h a 13.30 h
Juliol i agost, de 10.30 h a 12.30 h

**Activitats per a adults a la zona
de lectura**
De 12 h a 13.30 h
Juliol i agost, de 10.30 h a 12 h

**Activitats per a famílies a la zona
de lectura**
De 12 h a 13.30 h
Juliol i agost, de 10.30 h a 12 h

— 17 d'abril, 29 de maig, 26 de juny,
24 de juliol, 21 d'agost, 25 de
setembre, 23 d'octubre
i 20 de novembre

Vermut literari amb Josep Pla
— 10 d'abril, 15 de maig i 16 d'octubre

Qui farà riure la princesa?
— 3 d'abril
A partir de 3 anys

**C. Albert / V. Català. Entre l'Escala
i Barcelona**
— 19 de juny i 13 de novembre

Ens divertim llegint
— 1 de maig i 10 de juliol
De 6 a 12 anys

Vinyoli, la poesia del mar
— 17 de juliol i 14 d'agost

Ruyra amb gust de sal
— 18 de setembre

Contes dins la capsa
— 5 de juny
A partir de 3 anys

Contes de la maleta de Can Font
— 7 d'agost i 6 de novembre
A partir de 3 anys

Llegim i sentim
— 11 de setembre i 9 d'octubre
De 6 a 12 anys

Activitats permanents

Per a grups de més de 10 persones es poden adaptar els idiomes

Entrada general + 2 € (activitat)

**Les mil cares dels Jardins de Cap
Roig**

**La Dorothy i les seves plantes:
treball de laboratori**

**Las plantes de clima mediterrani:
visita guiada, consells i debat**

Reserves, per correu electrònic a icaproig@marmacultura.com o per telèfon al 972 614 582
Per a més informació d'horaris i idiomes, <http://ljardinsdecaproig.org>

Fundació "la Caixa"

MAS LA FANGA, DE LLOFRIU A l'ombra del mas Pla

Isabel Corominola Juscafresa

Mas La Fanga, Llofriu. M. Gràcia i Tomàs Ribas. Abril, 2021. Foto: Núria Clara

Amb quatre frases senzilles, la Carme Pons i en Joan Cebrià, masovers del mas Pla, explicaven la seva assistència a l'enterrament de Josep Pla, en una entrevista de Gemma Tramullas, per al diari *El Periódico*, el 23 d'abril del 2011, al complir-se trenta anys de la mort de l'insigne escriptor de Llofriu:

Carme: "Pla havia deixat dit que volia que l'enterressin a Llofriu i que no volia gaire gent. Només la família, els masovers i els veïns. I això es va respectar d'alguna manera. Darrere el taüt hi anava la família, després el Sr. Vergés (el seu editor) amb els meus sogres, nosaltres amb els fills i els veïns. Més enrere venia tota l'altra gent."

Joan: "Jo anava amb l'R-5 darrere d'un Mercedes. Però *bueno*, era el que ell volia..."

Em pregunto qui eren aquells veïns que Pla desitjava presents entre els més íntims, en el seu enterrament.

Sóc a Mont-ras, davant el número 43 del carrer Torres Jonama, i com si fos el 10 de Downing Street he vingut a entrevistar qui presidirà aquest escrit, en Tomàs Ribas Agustí, nascut al mas La Fanga, de Llofriu.

Els pares d'en Tomàs van ser aquells discrets veïns presents en el comiat de Pla. Eren en Francesc *Xicu* Ribas Ferrer, nascut a La Fanga, el 1917, i la Rosa Agustí Pons, filla d'Esclanyà.

La Fanga es troba a pocs metres a gregal del mas Pla; podríem dir que és a l'ombra del mas Pla. En aquella època pertanyia a la família Serra, de Barcelona. El mas era destinat exclusivament a masoveria. Els Serra tenien casa d'estiueig a Llafranc.

Quan Josep Pla va fixar la seva residència al mas Pla, l'any 1948, els masovers de La Fanga, en Xicu i la Rosa, tenien els fills petits: en Tomàs tenia pocs mesos i la Maria Gràcia, la seva germana, tenia quatre anys. Ara, són ells qui ens guiaran entre aquestes línies per reviuir les més de quatre dècades en què la família Ribas foren els veïns més propers de la gent del mas Pla.

Els discrets veïns de La Fanga

A principis del segle passat, el mas La Fanga ja era manat per la família Ribas. Els avis d'en Tomàs i de la M. Gràcia, en Salvador Ribas Mir i la Gràcia Ferrer Bramon, nats a Esclanyà, hi van entrar de masovers. La família va arrelar en aquest mas fins al punt de com-

prar alguns dels camps de la propietat. El camp Nou i el camp de la Viola serien el roc a la faixa per quan arribés la jubilació d'en Xicu i la Rosa.

Els primers masovers del mas Pla que recorda la M. Gràcia eren en Jaume i l'Hermínia, un matrimoni gran que plegaria a mitjans dels anys 50. Josep Pla esmenta Hermínia fins a quatre vegades en el seu dietari de l'any 1956, publicat en el llibre *La vida lenta*. Ed. Destino, 2014. L'Hermínia feia les funcions de masovera i minyona: "19 maig. Pago a Hermínia. 200 ptas - 11 juny. Hermínia em crida a les tres i em diu que ha plogut tot el matí - 8 agost. Sopo el que em porta Hermínia".

Ciset Cebrià i Pepita Rico amb una neta. Mas Pla, Llofriu. Foto: col·lecció família Cebrià Pons

L'u de novembre d'aquell mateix any, Pla anotava: "Passo comptes amb Siset". Era el nou masover. En Ciset Cebrià, baixat de can Puig, de Fitor, i la Pepita Rico, de cal Carrony, també de Fitor, iniciaven una nissaga de masovers al mas Pla. El fill i la jove, en Joan i la Carme, són els entrevistats d'*El Periódico* que han encetat aquest escrit. El net, en Jordi Cebrià, ja n'és la tercera generació.

La curta drecera entre els dos masos era ben transitada per la Rosa, de La Fanga, i per la Pepita, del mas Pla. Com diu la nostra sardana més popular, l'Empordà: "Tot és camí, tot és drecera, si ens dem la mà". Aquell tràfec entre masovers, aquell bon veïnatge i una gran avinença esdevingué el lligam d'una forta amistat. La nit de Nadal, tots dos matrimonis s'aplegaven al mas Pla, a la cuina de baix. L'àpat d'aquella nit tan senyalada era patata i col, amb botifarra i all i oli.

Com s'ha fet sempre entre pagesos, els de La Fanga i els del mas Pla s'aplegaven quan tocaven les feines anyals, segar i batre, *veimar*... No cal dir que qualsevol contratemps es resolia amb aquella sòlida reciprocitat.

L'afició d'en Tomàs de La Fanga ha sigut sempre la cacera. Era membre de la colla de senglaners de Fitor. En Tomàs recorda quan va anar a veure Josep Pla per a la recollida de signatures pel vedat de caça de Palafrugell: "Pla va signar de seguida. Em va dir que no calia que voltés més. Va telefonar al governador de Girona i l'endemà ja teníem el vedat concedit. El mateix governador el va portar al mas Pla".

Tot parlant de cacera, a en Tomàs li ve a la memòria un dia que en Pla li va demanar un servei. Així ho explica: "Érem al mas i, tot mirant-se les oliveres, Pla em va dir: "Veig molts de tords a l'olivar de casa. Voldria que agafessis l'escopeta i me'n matessis tres". Dit i fet; vaig anar a l'olivar i vaig matar vuit o nou tords. Quan els hi vaig dur, em va dir: "Només en vull tres, els altres te'ls quedes tu". A una de les preguntes per al Qüestionari Proust, d'Edicions Destino, Josep Pla contestava que el tord rostit era el seu plat predilecte. El considerava suculent i afrodisíac.

En Tomàs també m'explica l'ocasió en què el telèfon del mas Pla va ser providencial per a ell: "Era el dia de Sant Joan, Festa Major de Palamós. Jo tenia vint-i-dos anys i ja feia de paleta. Aquell dia ploviem grans xàfecs. Tot i ser festiu, tenia una feina urgent, havia d'arreglar el porxo d'un mas veí, can Banyeta, on guardaven el gra. Vaig quedar tan xop que a l'arribar a casa ja em trobava malament. L'endemà estava enllitat. El meu pare va anar al mas Pla, i des d'allà van trucar al Dr. Dalmau, de Palamós. El metge em va diagnosticar una pleura. Estava greu i calia un trasllat urgent a Girona. El Dr. Dalmau va fer la gestió des del telèfon del mas Pla. Mira si estava fumut que vaig quedar ingressat un mes i mig a l'hospital de Santa Caterina".

Tornem a l'olivar del mas Pla, aquesta vegada sense tords. La M. Gràcia recorda la collita anyal. La seva mare i la Pepita anaven plegades a reforçar la colla.

Josep Pla a *Les hores* O.C. XX, dedica un capítol sencer a "Collir les olives". Arrenca així: "Les olives, que en el curs de la tardor s'han anat enfosquint, comencen a caure de l'arbre, madures, quan l'any entra en la seva declinació. Els pagesos netegen el sòl de les oliveres, l'aplanen, l'arreglen... en temps de calma, les olives van caient mansament, amb aquella fressa sempre tan sorprenent que fa el fruit quan cau de l'arbre per si sol, amb l'acceptació de la mort, ordenada i tranquil·la, que constitueix la naturalitat decisiva..."

L'escriptor Josep Valls, amic de Pla, deixà escrita aquesta reflexió en una de les freqüents visites al mas Pla: "... ara més o menys observo aquesta *onada botànica* de les oliveres, i penso en les mils vegades que l'home (Josep Pla) haurà contemplat aquest olivar, que és seu". Fragment de *Pla de conversa*. Ed. Brau, 1997.

Rosa Agustí, Tomàs i Xicu Ribas. Mas La Fanga, Llofriu. Final anys 50. Foto: col·lecció família Ribas

En aquesta mateixa ocasió, Valls fa una exquisida descripció de l'ambient del mas Pla amb riquesa de retalls de la vida dissemblant entre *a dalt* i *a baix*. Era el 18 de febrer de 1981, Pla estava internat a la clínica de la Santa Creu, de Figueres. Feia dies que la seva salut anava flaquejant. Havia demanat a Valls que anés al mas a passar comptes amb en Ciset. Pla solia ser molt puntual en aquest menester, des de primer de mes que en patia. Era el primer cop que l'escriptor delegava aquest assumpte a algú de confiança.

Valls troba en Ciset i la Pepita a vora el foc. En Joan, el fill, netejant la cort de les vaques. Fa poc que han estrenat una munyidora automàtica i un dipòsit per a 1.200 litres de llet. Quan Valls surt a fora, observa: "les dues pedres de molí, on normalment s'hi asseuen en Ciset i la Pepita". Mira de comptar les gallines, li sembla que n'hi ha trenta-una. Fa un repàs a la façana: "...les vidrieres de la sala gran deixen veure unes cortines de vellut vermell... La finestra de la seva habitació és tancada, finestrons i tot... Sembla que tot quedi en suspens, en l'absència del senyor Josep. La casa és buida".

Valls acaba contrastant aquella buidor amb el caliu que s'intueix a dins quan l'escriptor habita el mas: "D'altres vegades hi he vingut, però des de fora estant he pensat: sí, tot això és molt tranquil, no hi ha cap remenament, però allà dins, darrere aquella finestra il·luminada, hi ha Josep Pla, escrivint, cargolant caldos per buscar constantment uns adjectius càustics, precisos, que troba a través del gest de cargolar una cigarreta".

Minyones a can Pla

Josep Pla solia tenir minyona. No sempre va ser la mateixa. En van ser diverses. A l'Hermínia la succeí una tal Teresa, referida puntualment en el dietari de l'escriptor, entre 1956 i 1964.

Però la minyona que la M. Gràcia recorda més és la *Consuelo* Robles, una dona de raça gitana. Era alta, morena, solia dur cua de cavall: "Jo era petita quan la *Consuelo* s'instal·là al mas Pla amb la seva neboda. Aquella nena era de la meua edat. Cada matí, jo la passava a buscar i anàvem plegades a col·legi, a Llofriu, resseguint la via del tren Petit".

He cercat el perfil de la *Consuelo* en premsa i en referències biogràfiques. En general, a la *Consuelo*, a més de minyona, se li atribueix una relació íntima amb l'escriptor. Sembla que al final de la relació, Pla li va condicionar una casa a Cadaqués.

La M. Gràcia també em parla de la Lola Agustí, minyona del Sr. Pere, germà de Josep Pla. La recorda bé: "Quan Pere Pla venia a veure la família duia aquella minyona. Era menudeta, eixerida, d'ulls riallers, i de mirada simpàtica. Quan Pere feia estada al mas Pla la Lola cuinava per a tothom".

Temps de casoris

La bona amistat entre els masovers de La Fanga i del mas Pla també es va fer palesa quan arribaren els casoris dels fills. Els de La Fanga anaren al casament d'en Joan Cebrià. La núvia, la Carme, era filla de Torroella de Montgrí i de llavors ençà, ja no es mouria del mas Pla.

El 4 de novembre de 1968, tocà el torn a la M. Gràcia, de La Fanga. Els amics del mas Pla assistiren, per descomptat, al seu casament. El nuvi era en Josep Núñez Font, de Palamós, fill d'una nissaga de pescadors, coneguts com els *Guinyapu*, i per banda materna, d'una popular família de peixaters, els *Bomba*. Un còctel mariner ben explosiu i tradicional; el gremi de la pesca és molt procliu a endossar sobrenoms o motius, com també sol ésser costum encolomar-los en el ram de la pagesia.

En Josep va ser l'ovella negra de la família, ni pescador ni peixater, en Josep Núñez era fuster. La feina la tenia en una coneguda fusteria de la Bisbal, can Feliu. Els primers anys de casats, en Josep i la M. Gràcia es van quedar a La Fanga. En Josep diu: "Viure a Llofriu era molt pràctic. Amb un salt, amb el 600 em plantava a la feina. Si feia bo, agafava la Lambretta. Van ser els anys més macos que recordo".

Quatre llibres amb pedigree

La M. Gràcia repassa els records que la portaren alguns dies al mas Pla: "Hi va haver una temporada que la Carme suplía la minyona. El dalt del mas Pla és molt gran. La Carme va acordar amb l'amo que jo aniria a ajudar-la. Em solia tocar fer els vidres. Aprofitàvem per fer la feina quan l'escriptor no hi era. Un dia vaig tenir una sorpresa. La Carme em va dur davant una es-

tanteria de llibres i em va dir que tenia permís del Sr. Pla per triar quatre exemplars de l'Obra Completa”.

La M. Gràcia em comenta que té els llibres a casa. Per fer la tria es va decantar pels títols que li feien més peça. Me'ls ensenya, són: *El meu país*, vol. 7 i *Humor, candor*, vol. 24, de la primera edició, 1967; també té dos exemplars de la segona edició, 1972: *El Nord*, vol. 5, i *La vida amarga*, vol. 6.

En Tomàs explica que ell també va tenir obsequi literari de Josep Pla. També conserva uns volums de l'Obra Completa regalats per l'escriptor: “Tot va venir d'una nit que en Ciset va venir a casa, a La Fanga, en busca d'ajuda. Una de les vaques del mas Pla tenia de mal vedellar. Va ser un part llarg. Eren les onze quan hi vam anar amb el pare, i a les cinc de la matinada tornàvem cap a casa.

A l'endemà, Josep Pla em va regalar els llibres. Em va dir que eren ben merescuts, la nit anterior havíem fet bona feina. Ell, que passava les nits en vetlla, escrivint, ens va veure arribar al mas i també quan en marxaven de matinada”.

Millor present van tenir en Joan i la Carme per la seva dedicació i el seu bon fer al llarg de tants anys. Pla va regalar als seus masovers tots els exemplars de l'Obra Completa. Amb una dedicatòria que diu així: “A Carme i Joan Cebrià dedico aquest llibre i tots els llibres de les obres completes amb el més gran afecte, aprecí i agraïment pels grans favors que m'han fet i els hi desitjo la millor salut que es pugui tenir i la més gran prosperitat. No he sabut mai premiar les coses i ara que sóc tan vell, encara menys, m'hauran de perdonar. Mas Pla. Llofriu. Setembre de 1978”.

L'opinió d'en Joan Cebrià sobre Pla, expressada a *El Periòdic*, era: “Pla va ser un bon home per a nosaltres, no era gens familiar però era tolerant. Mai vam tenir cap tibantor. I si veia que hi havia algun problema a la casa o amb els nens, preguntava i es preocupava”.

Per aprofundir sobre el tarannà de Josep Pla, val la pena registrar-se al web de la Fundació Josep Pla. Hi ha una sèrie de vídeos amb entrevistes a personat-

ges que van tractar d'alguna manera l'escriptor: Modest Prats i Josep Valls expliquen algunes anècdotes. També esbossen la seva relació amb Pla el seu nebot, Frank Keerl, i el palafrugellenc, Frederic Suñer, entre altres.

Farem una modesta aportació a l'anecdota-ri planià. La Pilar Giménez Puig, membre de l'equip d'aquesta revista ens l'explica. El seu marit, Pere Ros Torrent, la coneixia de primera mà: “En Pere, de jove-net, treballava d'administratiu a Transportes Reunidos, de Palafrugell, feien servei de missatgeria a Barcelona. Josep Pla n'era client. Enviava regularment els articles a l'editorial Destino.

Mas Pla, Llofriu. Els Ribas i els Cebrià al mas Pla, Llofriu. Abril, 2021. Foto: Núria Clara

Pla es presentava amb un sobre i l'import just que deixava sobre el mostrador. Jo diria que eren vint-i-cinc pessetes, fins que el van avisar que apujaven la tarifa. La setmana següent, com si res, Pla tornava amb el sobre i les vint-i-cinc pessetes justes. Li van recordar l'increment. L'escriptor amb la murrieria que el caracteritzava, va continuar indefinidament fent-se el pagès amb els cinc duros de sempre. Els de l'agència de transport van acabar arronsant les espatlles i fent la vista grossa. En Pla era en Pla”.

Quarta generació a La Fanga

L'any 1969, a La Fanga naixia l'Anna, filla d'en Josep Núñez i la M. Gràcia Ribas. Amb ella arribava la quarta generació dels Ribas a La Fanga.

L'Anna solia seguir l'àvia Rosa quan anava a can Pla. En conserva alguns records com aquests: “Tinc ben present aquella llibreria tan grossa i repleta de llibres que tant m'imposava. Però el que més m'atreia era el balancí de la sala gran. M'hagués agradat gronxar-m'hi. Però la iaia Rosa va calar com m'embadocava amb aquell seient bellugadís i a cada pas em repetia la cançó enfadosa: No toquis res! No toquis! No toquis res!”

Un parell o tres d'anys abans, un dia de tardor, Pla deixava escrites unes reflexions sobre els mobles. Potser eren els mateixos que embadaliren l'Anna. Les podem llegir a *Les hores*, OC. XX, el pròleg del llibre és datat al mas Pla, el 1971.

“El temps de les castanyes. Darrere els vidres tot sembla més suau, el pas de la corba de la declinació de l'any esdevé lenta i imperceptible. En els interiors, els mobles de sempre, els objectes tediosos i avorrits de la vida diària -aquests objectes que amb el temps es fan pesats, obsessionants, i tenen una presència excessiva-, tenen ara la més íntima de la seva llússor borrosa. Tornem a estimar aquests mobles, aquests fòtils, que viuran més que nosaltres. Déu meu! Són la presó de la nostra vida”.

L'ocasió més recordada per l'Anna és la vinguda al mas Pla dels llavors prínceps, Joan Carles i Sofia: “Era l'any 1975, el dia de Sant Josep, jo tenia 6 anys. Amb l'àvia Rosa vam anar al mas Pla molt aviat. Hi havia un gran desplegament de seguretat. L'àvia duia un plat de *brunyols* de Sant Josep, fets d'ella, i una ampolla de vi de la bota de millor anyada.

A l'arribada dels prínceps, les criatures, en Narcís i en Jordi Cebrià, i jo, badàvem a primera línia. Al passar pel meu davant, Joan Carles em va tocar el nas”.

Aquella escarida moixaina per a l'Anna va ser excepcional. El pas del temps tot ho relativitza. El declivi progressiu del prestigi reial ha minimitzat aquell detall principesc, deixant-lo en una simple anècdota.

En Tomàs afegeix: “Aquell dia, Josep Pla va voler que els de La Fanga fóssim allà. Quan vaig entrar al camí del mas Pla un guàrdia civil em va aturar. Vaig dir-li que era el veí, i que el Sr. Pla em volia veure i el guàrdia em va deixar passar.

A l'arribar al mas, el primer que em va dir Josep Pla va ser: “Que hi ha guerra? No entenc aquest desplegament d'armes. Aquí és lloc de pau. Ves! I diga'ls que no vull gent armada”. Així ho vaig fer. El capità general de la Guàrdia Civil de Girona, que s'havia desplaçat per a l'ocasió, va fer cas al desig de Pla. Els

guàrdies civils armats amb metralletes es van camuflar en llocs discrets, fora de la vista de l'escriptor.

Després me'n vaig anar cap a fora. Els cotxes del seguici, de l'escorta i acompanyament dels prínceps anaven col·lapsant el camí del mas Pla. Vaig ajudar a posar ordre a aquell caos distribuint el trànsit entre els dos camins d'accés al mas, un d'entrada i l'altre de sortida.

D'esquerra a dreta: Gràcia Ferrer, Catalina Farrarons Ferrer amb Julita i Enric Pagès Farrarons, de Mont-ras. M. Gràcia i Tomàs Ribas. Darrere: Lola Ferrer, Magdalena Farrarons (darrere la reixa) i Xicu Ribas Ferrer. Mas La Fanga. Final anys 50. Foto: col·lecció família Ribas

El comiat

El dia que morí l'escriptor, la Rosa Agustí, de La Fanga també era al mas Pla. Feia algunes setmanes que Josep Pla s'havia enllitat. En tals circumstàncies solia anar-hi a donar un cop de mà. A pagès sempre hi ha feina. Els masovers estaven en tot i a per tot: *A Pla de conversa*, Valls hi diu: “Ciset ja fa tres nits que el vetlla: s'asseu en un balancí de la sala gran..., Carme li ha pujat un suc de taronja...”

En Tomàs es va encarregar de participar la mort de Pla als masos del veïnat. Recorda que plovia molt i va arribar-se fins al mas de La Resclosa.

De La Fanga a Mont-ras

A La Fanga s'intuïa el final de la masoveria. S'acostava la jubilació d'en Xicu i la Rosa. El seu fill, Tomàs, havia escollit l'ofici de paleta. En Josep i la M. Gràcia es feien una casa a Sant Joan de Palamós. Foren els primers en deixar el mas, a principis dels vuitanta. L'Anna era petita. Els altres dos fills, en Josep i la Cristina, naixerien a Palamós.

C/ Torroella, 144
17200 Palafrugell (Girona)
carnisseriacanribas@gmail.com

Telèfon: 972 30 69 44

Whatsapp: 650 888 745

@can_ribas

/CanRibas2019

M. Teresa Ferrandis, Tomàs Ribas, Joan Cebrià, Carme Pons amb en Topi, M. Gràcia Ribas, Josep i Anna Núñez, Jordi Cebrià. Mas Pla, Llofriu. Abril, 2021. Foto: Núria Clara

Va arribar l'hora de vendre els camps de La Fanga. En Xicu, la Rosa i el seu fill Tomàs decidiren que Mont-ras era el lloc ideal per fer-s'hi la casa. Els Ribas tenien un terreny heretat, al carrer Torres Jonama. Era un hort fèrtil amb un pou d'aigua abundant. En Tomàs ens diu que el pou mai més ha sigut el mateix des que el desdoblament de la C-31 va malmenar la deu.

Mentrestant, al mas La Fanga hi hagué traspàs d'amos. Els hereus de la viuda Serra van vendre bona part dels conreus a un grup de socis de Palafrugell i de la Bisbal. Aquells camps es van convertir en petites parcel·les on s'ubicaren un reguitzell d'horts amb les seves barraques. Encara hi són.

Després vindria el torn del mas. La Fanga, aquesta casa pairal datada del segle XVIII, dedicada sempre a la pagesia, en les últimes dècades ha passat per mans i destinacions diverses, com ara un centre d'hípica, també un bar... Dels vells temps conserva la tàpia amb l'enreixat de forja que envolta el pati de la façana. També cal destacar dos elements d'interès etnològic: l'era, situada davant la façana de llevant; i la gran païssa adossada al mas. El seu entorn ha canviat, els terrenys envaïts per un polígon industrial han esborrat les rases de l'hort que arribaven quasi a tocar la benzinera actual.

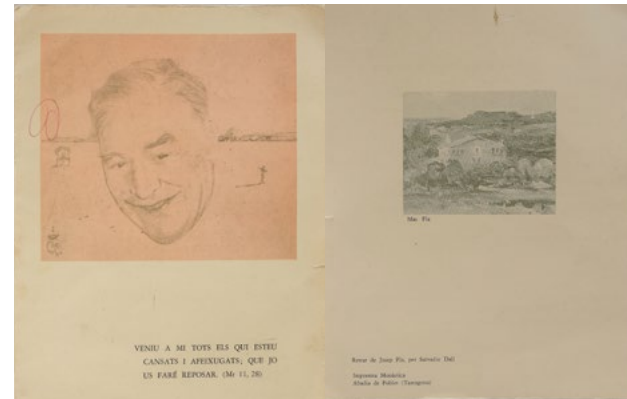
Hi havia un molí de vent. Ara, només es conserva l'enorme safareig arran del pou. Els Ribas no van tenir mai aigua corrent ni llum, fins un any abans de marxar, a principis dels 80. En Tomàs diu: "Vaig improvisar una dutxa artesanal. Un dipòsit enlairat que emplenava amb la galleda amb aiga del pou. Sempre em vaig dutxar amb aiga freda.

Abans, La Fanga semblava molt distant de vila. Un cop per setmana venia la camioneta d'en Regàs, a repartir el pa. Els tractes del bestiar els tancàvem amb el Xerric, (Benet Cànovas) conegut negociant de bestiar, de Palamós. Els treballadors del tren petit també solien venir per casa. La via passava per davant de La Fanga. Deixaven els raïls guardats al mas i es quedaven a dinar amb la carmanyola".

Abans d'anar-se'n, els Ribas portaren alguns armaris antics de La Fanga, al mas Pla. Va ser l'últim tràfec entre els dos masos. Per a la família Ribas, Llofriu quedava enrere mentre Mont-ras agafava el relleu. Aquest poble que es fa dir gentil, ha fet justícia al seu lema. En Xicu i la Rosa gaudiren de la casa nova els seus darrers anys, i avui en Tomàs i la seva muller, la Maria Teresa Ferrandis, romanen fidels i a gust a Mont-ras.

De dreta a esquerra: M. Teresa Ferrandis, Tomàs Ribas, Joan Cebrià, Carme Pons, Anna Núñez, M. Gràcia Ribas, Josep Núñez. Mas Pla, cuina de baix. Foto: Núria Clara

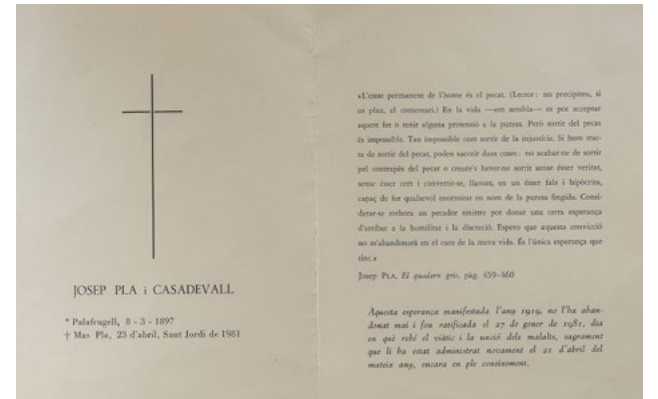
Esquela de Josep Pla Casadevall. Abril 1981. Dibuix de Salvador Dalí (1979). Ed. Impremta Monàstica de Poblet (Tarragona). Font: col·lecció família Ribas

Això sí, per als amics i coneguts en Tomàs Ribas sempre ha sigut, és i serà en Tomàs de La Fanga. No ha deixat mai de freqüentar el mas Pla. Sempre hi té la porta oberta. Ha mantingut l'amistat amb en Joan i la Carme. I com feien els seus pares, els vells veïns comparteixen àpats i diades especials. Cada dijous, en Tomàs i la M. Teresa hi van a sopar. I les nits de Cap d'Any, a la cuina de baix del mas Pla també hi revifien els records.

Hem anat al mas Pla, a la cuina de baix, el caliu de la llar encara crema. Sota la gran campana, en Topi, el gos dels Cebrià, n'aprofita l'escalfor. A l'entrada principal, encara hi roman el vell armari de La Fanga, ben restaurat, decora l'enorme rebedor de can Pla.

En Jordi Cebrià ens diu que l'armari no és l'únic element que prové de La Fanga: "L'aiga que tenim ve de La Fanga. La pobresa dels aquífers del mas Pla contrasta amb la riquesa freàtica de La Fanga. Els Pla van comprar un tros de camp a La Fanga. D'aquell pou en surt la canonada soterrada que travessa la carretera i arriba al mas Pla". És l'artèria que manté la unió física entre els dos masos. Un lligam afegit.

Posem el punt final a ca la M. Gràcia, a Sant Joan de Palamós. El seu home, en Josep, ens treu l'ampolla de ratafia, se'n sent ufano. La M. Gràcia ens serveix el licor casolà amb unes velles copes de cristall amb gravats de flors. Les va dur de La Fanga.

Esquela de Josep Pla Casadevall. Ed. Impremta Monàstica de Poblet (Tarragona). Font: col·lecció família Ribas

Ens ensenyen el gran díptic de cartolina editat per la impremta Monàstica Abadia de Poblet. És el recordatori que els Ribas guarden amb vehemència del comiat del memorable veí. A la portada hi ha el retrat de Josep Pla, fet per Salvador Dalí el 1979.

Com si fóssim a pagès, una llum càlida cau sobre la taula coberta amb un hule simulant un mocador de farcell. Els quatre llibres de l'Obra Completa, relíquies de l'estanteria il·lustre, fan una ombra somorta sobre la quadrícula amarronada. És l'ombra perenne del mas Pla.

Aixequem les copes plenes de delícies primaverals. Els cristalls dringuen: "Pels vells temps de La Fanga!"

Agraïments:

A Joan i Jordi Cebrià i a Carme Pons, del mas Pla
A Anna Villà, del mas La Fanga

Enllaços vinculats:

<https://fundaciojoseppla.cat/>
<https://www.elperiodico.com/es/opinion/20110423/joan-carme-cebria-pla-iba-982198>
<http://www.lletres.net/pla/jpamor.html>
<https://www.diaridegirona.cat/opinio/2014/08/31/discreta-analfabeta-josep-pla/685465.html>

Camí del Mas Resplandis, 7 - Polígon Industrial Riera d'Esclanyà
17213 Esclanyà (Girona)

T. 972 61 24 26 - F. 972 61 24 62
jabonester@xarxacontrol.es

**TANCAMENTS
MONT-RAS**
pvc i alumini

ENS DEDIQUEM: TANCAMENTS PVC I ALUMINI, OBRA NOVA, REFORMES D'OBERTURES (SUBSTITUÏNT MARCS DE FUSTA, PERSIANES, PERSIANES MOTORITZADES, PERSIANES ALICANTINES, PORTICONS, MALLORQUINES, MOSQUITERES, BALLESTES), PORTES D'ENTRADA, MAMPARES DE BANY, MIRALLS, VIDRES, TREBALLS DE SERRALLERIA, FERRO I INOX, DISPOSEM D'ESPECIALISTES EN FUSTA, PARQUETS, TARIMES DE FUSTA, PERGOLES, PORTES D'INTERIOR, ARMARIS, PORTICONS

C/ Torres i Jonama, 54 - 17253 Mont-ras • T. 972 301 492 • M. 687 550 222 - Miquel Planas Rocas • info@tancamentsmont-ras.cat
www.tancamentsmont-ras.cat

A SANT LLOP PEL PARATGE DE BONIDA

Josep M.Farreró i Carolà

Ermita de Sant Llop (s XVIII), sant a qui els pastors invocaven per tal que mantingués el llops ben allunyats del ramat.

El terme de Palafrugell està format pels veïnats de Palafrugell (centre urbà), Llafranc, Calella, Tamariu, Ermedàs i Llofriú.

És justament a Llofriú, al paratge de Bonida, on s'inicia aquesta passejada. Cal agafar la carretera C-66 direcció Llofriú i trencar a la dreta a l'alçada del rètol *Garatge Llofriú*. Podeu veure la ruta a Wikiloc: (<https://ca.wikiloc.com/rutes-senderisme/ermita-de-sant-llop-torrent-pel-paratge-de-bonida-llofriu-46664352#>).

Una vegada a Bonida agafem la pista de terra, creuem la riera de Bonida, deixem a l'esquerra el Mas Caner i a la dreta el Mas Bosqueta, per entrar un xic més endavant a les vinyes del Mas Oller de Torrent. En aquest mas celler s'elaboren vins amb DO Empordà.

És justament en aquest pla on un estol d'estornells ens deixa embadalits i bocabadats. Un núvol negre dansa pel cel de l'Empordanet amb unes giragonses i ziga-zagues que semblen les pinzellades d'un quadre amb moviment. Una orquesta dirigida per un director invisible que mou la batuta amb una sincronia i coordinació extraordinàries. Cap trompada ni xoc violent en-

tre ells! Sembla impossible a la velocitat que es mouen. N'hauríem d'aprendre, els humans, de zigzaguejar trobant l'harmonia, l'equilibri, la melodia, la cohesió i la solidaritat que ens mostra aquest estol.

Arribem fins a la carretera C-66. Aquí cal estar alerta perquè hem de creuar-la, anar fins la rotonda i agafar la pista que ens portarà a l'ermita de Sant Llop (Torrent), patró dels pastors. A les Gavarres, els pastors l'invocaven perquè deien que allunyava els llops a més de set hores.

L'ermita està situada en una clariana a uns 2 km al sud-oest del poble de Torrent. L'edifici actual és del segle XVIII. De planta rectangular amb dues capelles laterals. A la portalada hi ha un escut gravat amb les dates de 1749 i 1757, inici i final de les obres.

Cada any, per Santa Llúcia (patrona de cecs, malalts de la vista i modistes), copatrona de l'ermita, s'hi celebra un aplec que és molt concorregut. Antigament hi acudien les modistes i les noies que volien aprendre a cosir i fer-se l'aixovar. Aquest dia festejaven, ballaven sardanes i pregaven perquè la santa els con-

servés la vista. Una vegada acabat l'àpat algunes noies, seguint la tradició, anaven a la platja i es rentaven la cara amb aigua set vegades seguides.

De tornada, en el paratge dels *Revolts*, podem observar un exemplar de llentiscle arbori (*Pistacia lentiscus*), anomenat el *llentiscle de Torrent*, molt vell però que encara fa goig. Està apuntalat amb uns suports per evitar que el vent o la tempesta escapcin alguna branca. Aquest arbust en altres llocs s'anomena *mata*, *matissa* o *llentrisca*.

Si bé aquest és un exemplar de llentiscle excepcional, que mereix la nostra atenció i respecte, per a molta gent només és una mata de color verd fosc que desprèn una aroma no gaire agradable. Però vet aquí que és una planta que ha tingut i té moltíssimes aplicacions. De la resina semitransparent, que s'obté per incisió del tronc, se'n produeix una goma o làtex que s'utilitzava en odontologia (ciments dentaris), i també per fabricar vernissos, elaborar pastissos i licors.

De la fusta (arrels, rabasses i tiges) en surt carbó de qualitat. Un d'ells, la *carbonissa*, va ser l'element més important per donar vida als *brasers de taula*, ja que té la propietat de mantenir-se encès fins que s'ha exhaurit completament. D'aquesta manera s'evitaven les intoxicacions, tan comunes, per monòxid de carboni. La seva fusta va ser molt cobejada per llenyataires, carboners i fusters (per a ebenisteria).

Antigament, del brancatge se'n feien feixines que abastien forns de calç, de rajolers i de ceràmica. Les rames també servien per ornamentar pessebres de Nadal i per fer garlandes per a la festa del Corpus, ja que la seva verdor dura un cop tallat.

El llentiscle s'ha utilitzat últimament en un projecte desenvolupat al mar d'Empúries per afavorir la recuperació de sèpies i calamars (Projecte Sèpia de l'Ajuntament de l'Escala). Consisteix en lligar les branques al fons del mar per tal que les sèpies i els calamars hi ponguin els ous de forma natural. Aquesta iniciativa té per objectiu ajudar els pescadors artesanals i fomentar la pesca sostenible de qualitat i de quilòmetre zero.

Les persones a qui els agrada passejar pel bosc sovint veuen feixines de llentiscle apilonades a la vora del camí per, posteriorment, vendre-les a floristeries i funeràries. És possible que si no es controla i regula aquesta sobreexplotació acabi amb una disminució de la població d'aquesta planta (igual com pot passar amb les pinyes).

Cal conscienciar-nos que la biodiversitat és imprescindible per mantenir l'equilibri mediambiental que tan necessari és per a la nostra salut. El respecte per la flora i fauna del nostre entorn hauria de ser un valor en alça.

Llentiscle de Torrent. Catalogat com a arbre monumental, segons la inscripció que hi figura al peu.

Sabem que la fauna, en alguns casos, és un reservori de virus. La destrucció i l'alteració dels seus hàbitats per l'home, i les conseqüències del canvi climàtic, debiliten els ecosistemes, faciliten la propagació de patògens (virus i bacteris) i augmenten el risc de transmissió de noves malalties.

L'única solució passa per conservar l'equilibri i la salut del nostre planeta (*World Wildlife Fund*).

A Darmós (Ribera d'Ebre), nucli de població de Tivissa, tenen un llentiscle arbori, *la Mata*, declarat **arbre monumental de Catalunya** l'any 1997 i que figura en l'escut de Darmós. La tradició diu que l'arbre és tan gran perquè està plantat al costat d'un antic pou on la gent anava a buscar aigua. Una dita popular diu:

“Qui va a Darmós i no veu la Mata
És com anar a Roma
I no veure el Papa.”

Seria bo que aquesta dita l'apliquéssim a la nostra Mata de Torrent.

Qui va a Torrent i no veu la Mata
És com anar a Roma...

Salut i cames!

DEIXA'T PORTAR!

TRANSPORT PUNTUAL, PORTA A PORTA, SENSE PREOCUPACIONS

Serveis personalitzats de qualitat, a preus assequibles, amb conductors professionals

TRASLLATS A / DES DE AEROPORTS, ESTACIONS DE TREN I PORTS
Et recollim puntualment al lloc indicat.

EMPRESES

Beneficia't de la nostra experiència logística perquè la organització de les teves reunions i esdeveniments sigui tot un èxit.

TURISME ACTIU

Especialistes en trasllats de golf, neu, ciclisme i senderisme. Tenim els recursos necessaris per el desplaçament tant de grups com individuals.

C/Lluís Companys, 4 - Local 1
17200 Palafrugell (Girona)
T +34 972 96 33 22

info@maypebus.com
www.maypebus.com

MAYPE

COSTA BRAVA
LUXURYCARS

Lloguer de cotxes de luxe amb conductor a la COSTA BRAVA

TRASLLATS A / DES DE
AEROPORTS, ESTACIONS I PORTS

DISPOSICIONS DE LA
FLOTA EL TEMPS QUE NECESSITI

ASSESSORAMENT DE FORMA
PERSONALITZADA PER EVENTS

COSTA BRAVA
LUXURYCARS

C/Lluís Companys, 4 - Local 1
17200 Palafrugell (Girona)
T +34 872 22 02 02
info@costabraluxurycars.com
www.costabraluxurycars.com

CONTE

Nicolau, el gripau egocèntric

Conte i dibuixos: Marta Vilà

Vora del riu, hi havia un gripau que es deia Nicolau i vivia en un palau. No us penseu pas que era un palau com els que hi ha en els contes de prínceps i princeses, era un palauet fet de fulles i branquillons d'arbres. En Nicolau es creia un gripau de l'alta reialesa, per això s'havia construït un palau. No menjava mosques ni mosquits, creia que eren massa vulgars per al seu paladar, ell era un gran gourmet i només menjava caviar dels peixos més selectes del riu.

El riu on vivia era molt tranquil i poc cabalós. Estava ubicat en una plana a la vora d'un poblet molt antic i conegut pel pont que travessava el riu.

En Nicolau no tenia amics, perquè només pensava en ell i no li preocupava gens la vida dels altres animals que vivien al riu. Un dia, la senyora salamandra estava prenent sol sobre una roca i el va veure.

—Bon dia! —li va dir.

Ell va fer com qui no la sentia.

—Bah, què s'ha cregut aquesta, no tractar-me de senyor, a mi, que sóc tan important! —pensava.

La tortuga de rierol estava nedant una tarda quan, de sobte, es va veure sorpresa per un tronc que baixava pel riu. Tot d'una, va rebre una forta patacada al cap. En Nicolau en comptes d'ajudar-la, es va fer un tip de riure.

—És ben tanoca aquesta tortuga —va pensar.

En Nicolau creia que tenia la millor veu del món, per això a les nits es posava a cantar:

"Tararí, tararà, soc el millor gripau que hi ha, d'aquest riu el més bonic, fixa't bé en qui t'ho ha dit, sóc el més llest i cultivat, de la riba fins al llac".

La serp d'aigua l'escoltava mentre sortia de l'aigua.

—Que n'és de presumit —pensava.

El senyor gripau era el centre de totes les converses dels animals del riu.

La senyora salamandra li comentà al tritó:

—Que el sents, aquest poca-solta, que diu que és millor que nosaltres?

La truita i la carpa també es varen ajuntar a la conversa.

—Arrogant! Quan menys s'ho esperi li donarem un bon escarment.

L'estiu va passar i va arribar la tardor i, com tots sabeu, la tardor és època de pluges. Un dia plovia a botes i barrals i tots els animalons del riu no havien vist mai caure tanta aigua del cel.

La salamandra, el tritó, la tortuga, la llúdriga i d'altres animals estaven tan espantats que es varen refugiar en un cau per tal d'aixoplugar-se de la forta tempesta.

En Nicolau es va tancar al seu palau de fulles.

—Quin mal temps que fa, potser que dormi una miqueta...

I tot despreocupat es va posar a dormir... Dormia i dormia plàcidament quan, de sobte:

—Ai, mare!, què passa?, sembla que tot es mou.

El riu havia crescut molt i s'enduia el palau aigües avall. En Nicolau va perdre el seu palau i va tenir molts treballs per sortir del riu.

Varen venir molts dies de pluja. Cap any havia plogut tant i en Nicolau no podia sortir a buscar el caviar que tant li agradava, perquè el riu anava molt ràpid.

Amb els dies, es va anar aprimant, ja no era el gripau formós i lluent que havia sigut i ara anava brut i estava tan prim que feia angúnia de veure.

—Oh, quina gana tinc! Si trobés algun mosquit o qualsevol cosa, de bona gana me la menjaria, no faria tants escarafalls com abans —pensava.

REPARACIÓ INTEGRAL DE L'AUTOMÒBIL

Serveis:

Alarques. Equips de música. Especialistes en aire condicionat. Diagnosi de frens/suspensions. Preparació de l'automòbil per passar les revisions de la ITV. Bobinatges. Injecció electrònica. Obtenció de tot tipus de peces de recanvi.

Lloguer:

Jardineria. Bombes. Construcció. Pintura. Compactació. Martells. Grups electrònics. Compressors. Metall. Neteja. Fusteria. Màquines.

VENDA DE MAQUINÀRIA, LLOGUER I REPARACIÓ

JARDINERIA, FORESTAL, HORTA I CONSTRUCCIÓ

SERVEI DE LLIURAMENT I RECOLLIDA A DOMICILI

- Tenim una àmplia experiència en el sector.
- Assessoram i busquem la millor eina per a cada treball, tant a empreses com a particulars.
- Us oferim servei propi de reparació i manteniment, recanvis i accessoris.
- Tota la maquinària surt provada i a punt per ser utilitzada.

Parrot

INSTAL·LADOR
CERTIFICAT
PARROT

C/ Terme, 30 ESCLANYÀ (Girona)

tff.: 972 611 953 Fax: 972 303 389

www.joanandreu.cat / e-mail: tallerjoanandreu@gmail.com

Alguns animalets es reunien en un cau, per tal d'estar més protegits de la pluja i del fred. Compartien els seus aliments i es feien companyia.

En Nicolau va passar per davant del cau i els va veure. Es va fer un silenci enorme, ningú no li va dir res. Ell es va quedar tot moix i no va dir ni piu. Es va adonar que a la vora d'aquest cau hi havia un petit refugi i s'hi va instal·lar. No era com el seu palau, era un cau de fang, però li serviria de casa. Dins el cau, sentia els comenta

—Heu vist qui ha vingut? —va dir la salamandra.

—Sí, el senyor gripau, —va respondre el tritó — sembla que ara no canta!

De sobte la tortuga va començar a cantar una cançó:

“Tararí, tararà, soc el gripau més tibet que hi ha, escarransit i presumit, fixa't bé en qui t'ho ha dit, estic sol com un mussol, no m'amoïna ni em dol.”

Tots els animalets reien i reien.

—Quines idees que tens, tortuga! És molt bona, aquesta cançó.

—Que hi torni! Que hi torni! —cridaven tots.

I ja tens la senyora tortuga canta que cantaràs i tots riu que riu, altra vegada.

El senyor gripau dins del seu cau, s'anava posant de tots colors.

—Ostres, quina vergonya. —pensava— No tornaré a cantar mai més.

Les pluges varen cessar i la pau va tornar al riu. El sol lluïa de valent i tots els animalets varen sortir a veure'l. Tots, menys en Nicolau, que es moria de vergonya.

Van passar els dies i el gripau no volia sortir del seu amagatall. Estava tot deprimit i no tenia ni ganes de menjar.

Aleshores, va sentir:

—Escolta, tortuga, —va dir la salamandra— fa dies que no veiem el senyor gripau.

—És estrany. —va dir la tortuga— Potser se l'ha emportat el riu?

La llúdriga va proposar:

—Escolteu, i si el sortim a buscar?

—Amb mi no hi comptis. —va dir la tortuga— Es va ben burlar de mi.

—I tu, salamandra?

—Jo ara no puc, tinc molta feina. A més, a mi no em saluda mai, deu trobar que soc poca cosa.

En Nicolau, en sentir tot això, es va disposar a marxar a un altre lloc a viure.

—Mai no em perdonaran, com els he tractat...

Va agafar les seves coses i quan ningú no el veia, va marxar. Anava caminant per la vora del riu quan de sobte, va veure que l'empaitava la serp d'aigua.

—Socors! Ajudeu-me! —cridava el gripau.

—Heu sentit algú que demana ajuda? —va dir el tritó.

—Sí, sí que se senten uns crits —va contestar la tortuga. Tots els animalets hi van anar corrents a veure què passava.

I van trobar en Nicolau, esbufegant i a punt de ser cruspit per la serp.

—Ajudeu-me! —els cridava.

—Va, som-hi! —va dir el tritó— L'hem d'ajudar!

La llúdriga va sentir pena del gripau i va ventar una bona queixalada a la serp.

—Ai, mare, quin mal! —va fer la serp, que va marxar corrents.

En Nicolau va quedar amb la boca ben oberta, es va posar vermell com una tomata i, tot avergonyit, els va donar les gràcies.

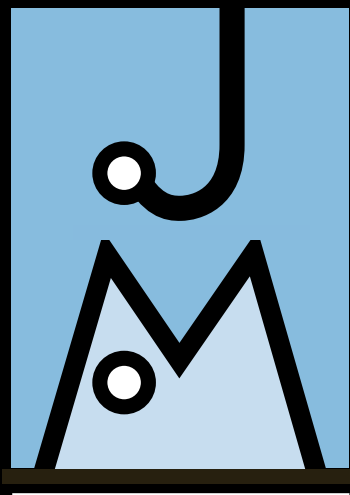
—Disculpeu, m'he portat molt malament amb vosaltres, en canvi vosaltres m'heu salvat la vida. Estic tan decebut amb mi mateix. Em podreu perdonar? Us prometo que a partir d'ara no seré tan orgullós ni egoista. Us ajudaré en tot el que em demaneu. Us dec la vida.

Els altres animals varen decidir donar-li una segona oportunitat i varen prometre ser els seus amics si canviava la seva conducta. Ell els ho va agrair molt i va fer tot el possible per millorar el seu caràcter. I d'ençà d'aquell dia, va ser un gripau més simpàtic i generós i tots els animals del riu el varen respectar i estimar molt.

I als vespres, tots els animalets sortien junts a cantar.

NINOTAIRES

CA LA PAQUITA

QUEVIURES I PA

C/ TORRES JONAMA, 53
17253 MONT-RAS

972 304 552
686 415 397

Can Pantalen

PRODUCTES ARTESANS I NUTRICIÓ ANIMAL

CERVELLA ARTESANA

FABRICACIÓ PRÒPIA
VENDA A L'AGROBOTIGA

Avinguda Catalunya, 32
MONT-RAS (BAIX EMPORDÀ)
Tel. 618 97 76 97

GASTRONOMIA

Guatlla en escabetx

Recepta: Pilar Giménez

La guatlla:

Les guatlles són ocells migratoris, abans se'n podien veure travessant camins entre sembrats, seguits dels seus pollets. Ara no n'hi ha tantes: el canvi climàtic i de conreus, han influït en la seva disminució. S'alimenten bàsicament de llavors, les troben enmig dels sembrats, però si troben algun insecte també se'l mengen.

Són molt apreciades a la cuina, per això en trobem a les carnisseries, però aquestes no són salvatges, han estat criades en captivitat. Els ous també són molt apreciats.

Aquesta recepta es pot menjar tot l'any, sola, amb amanides, com a aperitiu, freda o calenta... i es pot guardar uns dies a la nevera, ja que és una mitja conserva.

Ingredients:

- 4 guatlles
- 4 grans d'all sense pelar
- 1 ceba
- 1 carota
- 2 fulles de llorer, farigola o romaní
- Pebre negre en gra
- Sal
- ½ got d'oli d'oliva
- ½ got de vinagre
- 1 got d'aigua
- Sal i pebre
- Opcional, una cullerada de pebre vermell dolç

Elaboració

- Poseu l'oli en una paella i fregiu-hi les guatlles tallades per la meitat o a quarts.
- Retireu-les del foc i afegiu-hi la carota tallada, la ceba a talls, els grans d'all, el llorer i les herbes aromàtiques.
- Deixeu-ho coure uns minuts, quan comenci a agafar color poseu-hi els grans de pebre i el pebre vermell, aquest no es pot cremar, per tant afegiu-hi l'aigua i el vinagre. Aneu amb compte de no cremar-vos, millor feu servir un guant del forn.
- Barregueu-ho bé uns minuts, fins que arrenqui el bull i afegiu-hi les guatlles, tapeu-ho i deixeu-ho coure ½ hora.
- Comproveu si estan cuites utilitzant un punxó, i durant la cocció aneu vigilant per si cal afegir-hi un xic d'aigua.
- Espero que la feu i que vagi de gust!

OLI D'OLIVA VERGE

MATEU

VARIETATS D'OLIVA:
ARGUPELL, ROGET I PICUAL

JOSEP SAIS DEULOFEU
CIUTADELLA, 6 - 17253 MONT-RAS
GIRONA (ESPANYA) TEL: 609 302 394
RMEAMM: 17110.05.01.2.3.00001

Oli d'oliva obtingut directament d'olives i
només mitjançant procediments mecànics

Això no és un «bitxo».

És un insecte pol·linitzador.*

Gaudim de la natura i respectem-la. Preservem-ne la biodiversitat.

**Sphaerophoria scripta* (dípter)

Diputació de Girona